

Надруковано: Слободяник, Ю. Б. Організаційно-правові аспекти реалізації державного аудиту в Україні [Текст] / Ю. Б. Слободяник // Матеріали за V міжнародна научна практична конференція «Будецето проблемите на световната наука – 2009», 17-25 декември 2009. – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД. – том 8 Икономики. – С. 43–46.

Економічні науки / 7. Облік і аудит

К.е.н., доц. Слободяник Ю.Б.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», Україна

Організаційно-правові аспекти реалізації державного аудиту в Україні

Успішне управління державними фінансовими і матеріальними ресурсами можливе лише за наявності ефективної системи державного фінансового контролю. Чинні механізми державного фінансового контролю в Україні не сприяють підвищенню результативності витрачання бюджетних коштів, отже, потребують реформи. Діяльність виконавчих органів влади, що управляють бюджетними коштами, державною власністю, інтелектуальним капіталом, має бути підконтрольною суспільству.

Вітчизняне законодавство в сфері державного фінансового контролю повинно будуватися на міжнародних загальновизнаних принципах і стандартах. Одним з основних принципів організації ефективного державного фінансового контролю в демократичній державі є пріоритетність зовнішнього фінансового контролю над внутрішнім. Відсутність системного підходу до їх впровадження в Україні призвела до невідповідності між функціями, повноваженнями і завданнями окремих урядових органів контролю (Міністерства фінансів, Державної податкової адміністрації, Державної контрольно-ревізійної служби, Державного казначейства тощо).

Сьогодні в Україні поняття «державний фінансовий контроль» використовується і стосовно системи зовнішнього, і стосовно системи внутрішнього державного фінансового контролю. Але зовнішній фінансовий контроль не може підпорядковуватися органам виконавчої влади, які

безпосередньо управляють суспільними ресурсами, адже це є порушенням принципів незалежності та об'єктивності.

Система державного фінансового контролю створена державними органами виконавчої влади для самоконтролю держави (система Головного контрольно-ревізійного управління, Державного казначейства тощо). У світовій практиці для позначення системи зовнішнього незалежного публічного контролю за діяльністю органів держави з управління суспільними ресурсами використовується усталений і загальноприйнятий термін «державний аудит». Цей термін є новим для країн пострадянського простору, зокрема, для України, отже, часто ототожнюється з державним фінансовим контролем.

Інститут державного аудиту в сучасному світі отримав широке визнання. Міжнародна організація вищих органів аудиту (INTOSAI) була створена у 1953 році і налічує представників 189 держав. При цьому наявність вищих органів аудиту не залежить ні від форми політичного устрою країн, ні від рівня розвитку їх економіки.

Системи державного контролю і державного аудиту не протистоять одна одній. Вони мають взаємодіяти задля забезпечення найбільш ефективного використання наявних державних ресурсів, уникнення дублювання функцій контролюючих органів.

У вітчизняній практиці термін «аудит» для державного сектора економіки застосовується лише в деяких законодавчих і нормативних актах. При цьому існуюче законодавче визначення державного фінансового аудиту як різновиду державного фінансового контролю виявляється некоректним, оскільки зосереджує увагу лише на одному із видів аудиту (фінансовому), а тому – звужує роль державного аудиту взагалі.

До цих пір не прийнято закон про державний фінансовий контроль, який би визначав загальні принципи побудови та структуру державного фінансового контролю, організаційні умови створення та функціонування єдиної цілісної системи державного фінансового контролю, його пріоритети, форми здійснення та основні завдання.

Орган зовнішнього незалежного фінансового контролю має формуватися законодавчим органом, бути підзвітним йому, але при цьому зберігати організаційну, функціональну і фінансову незалежність. Незалежність і гласність контролю має бути головним принципом для забезпечення громадян держави достовірною і об'єктивною інформацією про фінансовий і соціально-економічний стан держави для прийняття обґрунтованих законів і рішень.

В Україні постійно діючим органом зовнішнього державного фінансового контролю, який здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням від імені Верховної Ради України, є Рахункова палата, яка функціонує з 1997 року.

Відповідно до Закону України «Про Рахункову палату» до повноважень Рахункової палати віднесено проведення експертизи проектів Державного бюджету України, а також проектів законів та інших нормативних актів, міжнародних договорів України, загальнодержавних програм та інших документів, що стосуються питань державного бюджету і фінансів України, здійснення аналізу і дослідження порушень та відхилень бюджетного процесу, підготовку і внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо їх усунення, а також удосконалення бюджетного законодавства в цілому.

В той самий час, у законодавстві чітко не прописаний статус Рахункової палати як вищого органу фінансового контролю, а лише зазначається, що вона підпорядкована і підзвітна Верховній Раді України і здійснює свою діяльність самостійно і незалежно від будь-яких інших владних органів. Також не конкретизовані положення, які регулюють взаємовідносини Рахункової палати з Президентом, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів України, іншими органами державної влади, органами контролю державних фінансів України, правоохоронними органами.

Досвід розвинутих країн доводить, що інститут державного аудиту може стати інструментом підвищення відкритості і відповідальності управління людськими, природними, економічними і фінансовими ресурсами, передумовою переходу до інноваційного типу економіки.

Вважаємо, що запровадження державного аудиту в Україні треба розпочинати з розробки організаційно-правового забезпечення, яке може включати наступні етапи:

1. Законодавче закріплення статусу вищого органу державного аудиту за Рахунковою палатою, яка як спеціальний конституційний орган, здійснюватиме загальну координацію контрольної діяльності суб'єктів державного фінансового контролю, розробку стандартів проведення контрольно-аналітичних та експертних заходів, їх уніфікацію, методологічне та нормативне забезпечення діяльності органів державного фінансового контролю, перевірку та аналіз результатів діяльності контрольних органів, надання допомоги та консультацій з питань змісту контролю, узгодження планів контрольних заходів.

2. Розроблення концептуальних основ і уточнення нормативно-правового забезпечення діяльності органів, що проводять державний аудит.

3. Реформування організаційної структури, відповідна зміна розподілу функцій і сфер діяльності органів державного аудиту і фінансового контролю.

4. Визначення переліку контрольних органів, їх ієрархії, підпорядкованості, керівних органів, особливостей здійснення ними контрольних функцій, формування узгодженої концепції координації діяльності усіх контрольних органів.

5. Щорічне складання єдиного плану заходів загальнодержавного аудиту і фінансового контролю.

6. Організацію адекватної інформаційної інфраструктури.

7. Формування системи кадрового забезпечення.

8. Створення науково-дослідницької та навчальної бази діяльності органів державного аудиту і фінансового контролю.

Література

1. Про рахункову палату: закон України від 11.07.1996 № 315/96-ВР // www.rada.gov.ua